

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ТУРБАЛ ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

УДК 657.1:339.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____ Олена ТУРБАЛ

Науковий керівник
САВЧЕНКО Наталія Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2023

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету

Рецензент: доцент кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету, к.е.н., доц. СТОЙКО Олег Якович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____
(підпис)

Тетяна ГАЙДУЧОК
(прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту № 9 від 12 грудня 2023 року

В.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Наталія МАЛЮГА

(підпис)

«12» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) ТУРБАЛІ Олена Миколаївна захистив(ла) кваліфікаційну роботу з оцінкою: сума балів за 100-бальною шкалою _____, за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____
(підпис)

Ганна МАЙДУДА
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Турбал О.М. Облік і аналіз виробництва готової продукції в сільськогосподарських підприємствах

Кваліфікаційна робота на здобуття наукового освітнього ступеня магістра за спеціальністю 071 - облік і оподаткування. – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

В кваліфікаційній роботі дана характеристика теоретичним основам обліку і аналізу виробництва готової продукції в сільськогосподарських підприємствах, а саме: вивчено економічний зміст понять «витрати» та «собівартість», розглянуто класифікаційний поділ витрат для потреб управління, проведена критична оцінка нормативно-правового регулювання обліку. Вивчено сучасні умови ведення сільськогосподарської діяльності в умовах воєнного стану та, на прикладі, ТОВ «ВП «Полісся» проведений аналіз діяльності сільськогосподарського підприємства.

Охарактеризовано практичний досвід ведення бухгалтерського обліку і аналізу виробництва сільськогосподарської продукції. Доведено необхідність удосконалення первинного обліку відображення витрат виробництва, шляхом доповнення Облікового листа тракториста-машиніста показниками, що будуть фіксувати випадки недотримання термінів виконання робіт, а також відхилення від технологічних норм з вини працівника.

З метою удосконалення аналізу витрат виробництва запропоновано використовувати метод ABC-XYZ-аналізу, який фокусується на передбаченні попиту на сільськогосподарську продукцію, при одночасній класифікації виробництва сільськогосподарської продукції відповідно до її варіабельності попиту.

Ключові слова: виробництво, бухгалтерський облік, сільськогосподарська продукція, аналіз, витрати.

ABSTRACT

Turbal O.M. Accounting and analysis of production of finished products in agricultural enterprises

Qualification work for obtaining a scientific educational master's degree in specialty 071 - accounting and taxation. – Polissia National University, Zhytomyr, 2023.

The qualification work describes the theoretical basis of accounting and analysis of the production of finished products in agricultural enterprises, namely: the economic content of the concepts "costs" and "cost" is studied, the classification division of costs for the needs of management is considered, a critical assessment of the legal regulation of accounting is carried out. The modern conditions of conducting agricultural activities in the conditions of martial law were studied and, on the example of "Polyssia" LLC, an analysis of the activities of the agricultural enterprise was carried out.

The practical experience of accounting and analysis of the production of agricultural products is characterized. The necessity of improving the primary accounting of the display of production costs has been proven by supplementing the tractor driver's record sheet with indicators that will record cases of non-compliance with work deadlines, as well as deviations from technological standards due to the fault of the tractor driver.

In order to improve the analysis of production costs, it is proposed to use the ABC-XYZ-analysis method, which focuses on forecasting the demand for agricultural products, while simultaneously classifying the production of agricultural products according to its demand variability.

Key words: production, accounting, agricultural products, analysis, costs.

ЗМІСТ

Вступ	6
Розділ 1. Теоретичні основи обліку і аналізу виробництва готової продукції в сільськогосподарських підприємствах	9
1.1 Витрати виробництва як об'єкт бухгалтерського обліку та аналізу	9
1.2 Облік і аналіз виробництва готової продукції в системі управління сільськогосподарських підприємств	12
1.3 Особливості діяльності та характеристика економічних показників діяльності ТОВ «Виробниче підприємство «Полісся»»	17
Розділ 2. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробництвом готової продукції в ТОВ «Виробниче підприємство «Полісся»»	23
2.1 Облік виробництва готової продукції в сільськогосподарському підприємстві	23
2.2 Аналіз витрат виробництва сільськогосподарської продукції	27
2.3 Удосконалення обліку та аналізу виробництва готової продукції в сільськогосподарському підприємстві	30
Висновки і пропозиції	33
Список використаної літератури	36
Додатки	41

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нестабільність зовнішнього середовища, введення військового стану в Україні, перманентні зміни положень нормативно-правових актів змушують сільськогосподарські підприємства оновлювати вимоги до обліково-аналітичної інформації, яка є основою при прийнятті управлінських рішень. Для підприємств аграрної сфери, процес виробництва сільськогосподарської продукції є найбільш трудомісткою ділянкою обліку та аналізу, а тому потребує більш прискіпливої уваги. Сформовані економічні відносини вітчизняними підприємствами вимагають подальшого удосконалення, а отже і поліпшення інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень.

Розгляд концептуальних основ обліку і аналізу виробництва продукції необхідно тісно пов'язувати із технологічними особливостями конкретної галузі. Адже для ефективного управління витратами виробництва обов'язково потрібно знати їх номенклатуру, вартість спожитих засобів і предметів праці, а також трудових ресурсів, використовувати науково обґрунтовану методику визначення собівартості готової продукції.

Вивчення наукової літератури дозволяє стверджувати, що було проведено багато досліджень, які характеризують механізм обліково-аналітичного забезпечення виробничого менеджменту, проте майже всі вони були направлені на вирішення локальних задач і не вирішуються в цілому проблеми обліку витрат виробництва. Особливо слід відмітити недостатність вивчення проблемних аспектів організації управлінського обліку витрат виробництва в сільськогосподарських підприємствах.

Особливо великий внесок у розробку теоретичних та практичних аспектів ведення бухгалтерського обліку витрат виробництва і можливостей використання аналітичних процедур внесли такі вітчизняні та зарубіжні вчені: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Г.А. Велш, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, К. Друрі В.П. Завгородній, Г.Г. Кірейцев, В.Г. Линник, Ю.Я. Литвин,

Б. Нідлз, М.Ф. Огійчук, В.В. Сопко та інші вчені. Проте майже всі вони не враховували або ж не в повній мірі враховували вплив технологічних та організаційних особливостей виробництва сільськогосподарської продукції на порядок ведення обліку та використання аналітичного інструментарію. В зв'язку цим виникає потреба у проведенні подальших досліджень щодо можливостей використання сучасних підходів до порядку ведення обліку і аналізу виробництва готової продукції в сільськогосподарських підприємствах, що і обумовило вибір теми кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання дослідження. *Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних та практичних аспектів обліку і аналізу виробництва готової продукції в сільськогосподарських підприємствах, а також визначення напрямів їх удосконалення на основі використання передового зарубіжного досвіду.*

Мету кваліфікаційної роботи було досягнуто завдяки виконанню поставлених *завдань*:

- ознайомлення із економічним змістом та структурою витрат виробництва як об'єктів бухгалтерського обліку та економічного аналізу;
- надання характеристики науково-нормативному забезпеченню обліку та аналізу витрат виробництва;
- розгляду особливостей ведення бухгалтерського обліку виробництва готової продукції в ТОВ «Виробниче підприємство «Полісся»»;
- проведення аналізу витрат виробництва сільськогосподарської продукції;
- визначення напрямів удосконалення обліку та аналізу виробництва готової продукції в сільськогосподарському підприємстві.

Об'єктом дослідження є практична діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю «Виробниче підприємство «Полісся»» в частині обліку і аналізу виробництва сільськогосподарської продукції.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, організаційних та методологічних аспектів обліку і аналізу виробництва сільськогосподарської продукції.

Методи дослідження. За для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі використовувались загальнонаукові такі як: аналіз і синтез (при вивченні економічного змісту категорій «витрати» та «собівартість»), індукції та дедукції (для визначення ролі обліку витрат виробництва при прийнятті управлінських рішень), групування (при вивченні класифікаційного поділу витрат виробництва), діалектичного пізнання (при ознайомленні із концептуальними основами ведення обліку виробництва готової продукції), економіко-математичні методи (при аналізі динаміки витрат виробництва), спостереження (для вивчення практичного досвіду ведення обліку виробництва готової продукції), а також специфічні методи бухгалтерського обліку.

Інформаційним джерелом кваліфікаційної роботи виступали праці вітчизняних та зарубіжних вчених із проблематики ведення обліку виробництва готової продукції в сільськогосподарських підприємствах, матеріали міжнародних та всеукраїнських конференцій; статистичні дані; закони України, НПСБО, Податковий кодекс України, методичні рекомендації, інструкції, накази та інші нормативно-правові акти; дані бухгалтерського обліку та звітності Товариства з обмеженою відповідальністю «Виробниче підприємство «Полісся»» за 2020-2022 роки.

Практичне значення дослідження полягає в удосконаленні обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом сільськогосподарської продукції, на основі використання сучасних інструментів стратегічного та оперативного управління витратами виробництва. Це підвищить оперативність формування облікових даних, знизить ступінь трудомісткості облікових робіт.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИРОБНИЦТВА ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1 Витрати виробництва як об'єкт бухгалтерського обліку та аналізу

Витрати являються одним із основних об'єктів бухгалтерського обліку та економічного аналізу, адже вони уособлюють в собі всю сукупність спожитих ресурсів суб'єктів господарювання. Перед дослідженням економічного змісту категорії «витрати», доцільним є вивчення історичних етапів розвитку знань щодо витрат (рис. 1.1).



Рис. 1.1 Історичні етапи розвитку знань щодо витрат

Вивчення сучасних поглядів на економічний зміст поняття «витрати» засвідчив, що на сьогодні відсутнє універсальне визначення даної дефініції. Сутність «витрат» визначають в вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актах, що регулюють порядок ведення фінансового та податкового

обліку, в системах управлінського обліку, фінансово-економічного аналізу, планування та прогнозування діяльності, оцінці ефективності діяльності.

Так, М.Г. Грещак та О.С. Коцюба визначають витрати підприємства як обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети [10, с. 16]. А.В. Череп наголошує, що під витратами варто розуміти «явні (фактичні, розрахункові) витрати підприємства, а під затратами зменшення засобів підприємства або збільшення його боргових зобов'язань у процесі господарської діяльності» [44, с.128]. Т.Акімова та Ю. Распопова є представниками першого підходу, а тому вважають, що «витрати – це спожиті ресурси або гроші, які необхідно заплатити за товар і послуги» [1]. В.А. Дерій вважає, що витратами доцільно називати повністю або частково використані в процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами та іншими юридичними й фізичними особами [12, с. 155]. Більш повний огляд економічного змісту категорії витрати наведено в додатку А.

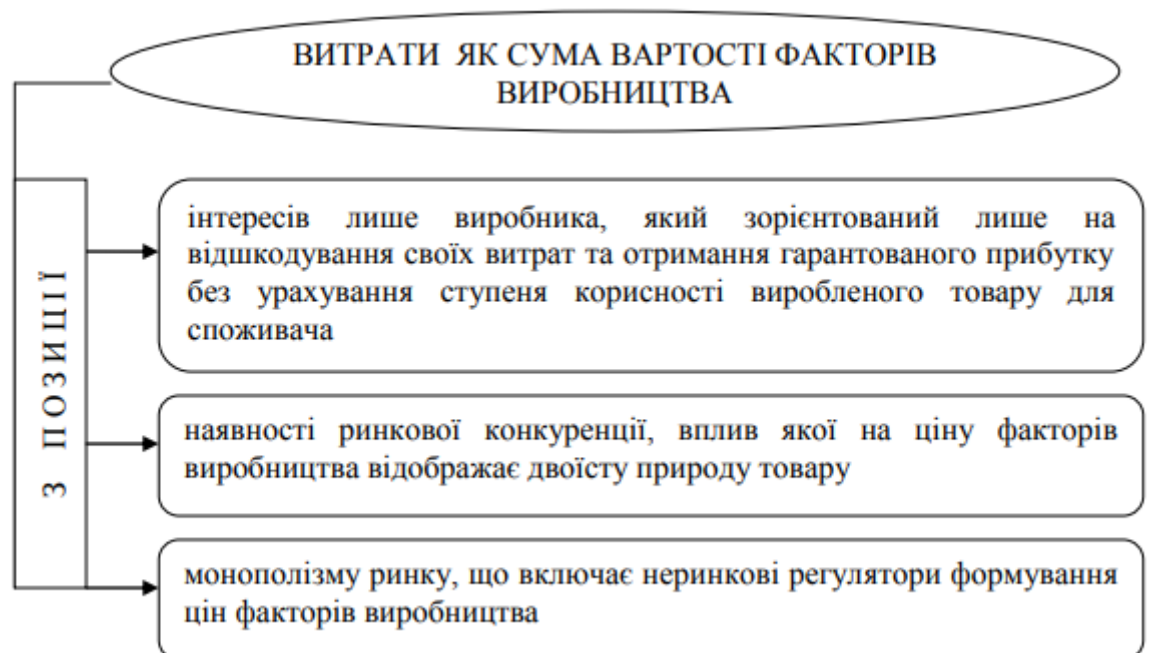


Рис. 1.2 Підходи до визначення економічного змісту поняття «витрати»

Проаналізувавши окремі трактування поняття «витрати» в додатку А можна відмітити дискусійність думок дослідників. Так, спірність полягає в тому, що під витратами, окремі вчені (І.А. Бланк, Хэл Р. Вэриан), розуміють сукупність ресурсів, що витрачені на виробництво продукції, а також грошові кошти, що сплачені за придбані оборотні та необоротні господарські засоби. З нашої точки зору, сплата грошових коштів не в класичному розумінні витратами, адже це лише засоби, які дають змогу забезпечити безперебійність та ефективність ведення діяльності підприємства без прямого впливу на фінансовий результат. Сплачені грошові кошти в подальшому будуть впливати на порядок формування прибутку, наприклад при списанні запасів у споживання, при нарахуванні амортизації на необоротні активи.

В додатку Б наведено економічний зміст поняття «витрат сільськогосподарської діяльності»

Категорія «витрати» тісно пов'язано із дефініцією «собівартість». Деякі автори навіть ототожнюють ці поняття. Так, В.І. Кондрич ототожнює затрати із собівартістю. На її думку, «собівартість (затрати) – величина використовуваних у певних цілях ресурсів у грошовому виразі» [15]. М.М. Матюха правильно зазначає, що від собівартості продукції слід відрізнити затрати виробництва. При цьому автор зауважує, що терміни «затрати» та «собівартість» можуть поєднуватися в «затратах виробництва» [20].

З нашої точки зору таке ототожнення не зовсім правомірне, хоча поняття і взаємопов'язані. Витрати є основою собівартості, а собівартість, в свою чергу, є формою цільового спрямування витрат. Для потреб управління розмір витрат може формуватися у вартісній та натуральній формі. Собівартість має лише грошову форму. Під собівартістю слід розуміти сукупність всіх витрат понесених на виробництво певного виду продукції (надання послуг, виконання робіт).

Собівартість як економічна категорія відображає у собі (рис. 1.3):



Рис. 1.3 Зміст дефініції «собівартість» [27]

Таким чином, витрати і собівартість це поняття, що тісно взаємопов'язані, уособлюють собою систему проте обожнення цих понять недоречне. Якщо витрати - ресурси, що витрачені суб'єктом господарювання протягом звітного періоду, то собівартість – це синтетичний показник, який дає змогу охарактеризувати рівень використання техніки, порядок організації виробництва і праці, управління підприємством.

1.2 Облік і аналіз виробництва готової продукції в системі управління сільськогосподарських підприємств

За для підтримки необхідного рівня ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств доцільним є формування інформаційного маси в системі бухгалтерського обліку за для управління витратами виробництва. Місце витрат виробництва в складі загальної сукупності операційних витрат суб'єкта господарювання наведено в додатку В.

Для того щоб отримувати дані необхідної деталізації кожен суб'єкт господарювання має деталізувати витрати за обраними ознаками. Досліджуючи наукову літературу та практичний досвід сільськогосподарських підприємств, слід відзначити, що існує понад тридцять класифікаційних ознак за якими можна поділяти витрати. Узагальнивши ознаки поділу в додатку Г наведено класифікаційний поділ витрат для потреб системи управління.

Класифікація витрат виробництва є ключовою складовою ефективного управління сільськогосподарським підприємством. Такий поділ дозволяє (таб. 1.1):

Таблиця 1.1

Переваги класифікаційного поділу витрат в сільськогосподарських підприємствах для потреб системи управління

№	Перевага	Характеристика
1	Оптимізація розміру витрат	Групування витрат за способом перенесення на продукцію (прямі матеріальні витрати, пряма оплата праці, загальновиробничі витрати) полегшує проведення процесів планування розміру витрат, а також використання контрольних процедур
2	Підвищення ефективності діяльності	Поділ витрат на постійні та змінні сприяє кращому розумінню впливу їх величини на суму загальних витрат
3	Сприяння процесу прийняття управлінських рішень	Класифікація витрат сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень
4	Підготовка звітності	Для формування звітних форм фінансового обліку та проведення аналітичних розрахунків важливо мати чіткий розподіл витрат за обраними ознаками
5	Встановлення цін	Відповідний розподіл витрат допомагає встановити адекватні ціни на готову продукцію (роботи, послуги)
6	Підвищення рівня конкурентоспроможності	Формування інформаційного масиву для проведення порівняльного аналізу та ідентифікації потенційних областей для зниження розміру витрат

Таким чином, класифікаційний поділ витрат в сільськогосподарському підприємстві є важливим інструментом для підвищення ефективності та рентабельності діяльності.

Вибір класифікаційних ознак поділу витрат являється внутрішнього справою кожного суб'єкта господарювання. Проте, доцільним є, перед проведенням групування витрат за обраними ознаками, детально вивчити технологічні особливості виробничих процесів на визначити можливий їх вплив на склад та розмір витрат, а також галузі особливості сфері в межах якої працює підприємство.

Галузеві особливості сільського господарства істотно впливають на класифікацію витрат виробництва. Основні аспекти цього впливу включають:

1. сезонність виробництва - сільське господарство характеризується сезонними коливаннями, що вимагає особливого підходу до планування витрат. Наприклад, найбільший розмір витрат формується під час посіву сільськогосподарських культур, а також при зборі врожаю, що вимагає окремого врахування;
2. залежність від погодних умов - непередбачуваність погоди вимагає створення резервних фондів для покриття непередбачених витрат, наприклад, на відновлення після несприятливих погодних умов (засуха, велика кількість вологи ...);
3. біологічні фактори - виробництво в сільському господарстві тісно пов'язане з біологічними процесами, які не завжди можуть бути непередбачуваними. Витрати на догляд за тваринами, захист рослин від шкідників та хвороб вимагають спеціального класифікаційного підходу;
4. тривалий цикл виробництва - у сільському господарстві може бути довгий період між інвестуванням у виробництво та отриманням доходу;
5. землекористування та оренда землі - витрати на оренду або утримання землі часто становлять значну частину загальних витрат і вимагають використання відповідної ознаки класифікаційного поділу витрат;
6. використання специфічного обладнання та технологій - сільськогосподарське обладнання часто є дорогим і спеціалізованим, що

призводить до значних капітальних витрат та формування значних сум амортизаційних відрахувань;

7. екологічні норми та стандарти - витрати на дотримання екологічних норм та стандартів, такі як витрати на органічне виробництво, екологічно чисті технології, також потребують застосування окремого класифікаційного поділу;

Таким чином, при розробці класифікація витрат у сільському підприємстві необхідно враховувати вищенаведені галузеві особливості, що забезпечить адекватне управління фінансами та плануванням ресурсів, що є важливим для успішного ведення агробізнесу.

Інформаційне забезпечення проведення аналітичних розрахунків слід представляти як сукупність джерел інформації про стан та динаміку цих факторів (додаток Д). Узагальнююча характеристика системи управління витратами в сільськогосподарських підприємствах наведена в додатку Ж.

При організації обліку виробництва готової продукції в сільськогосподарських підприємствах, обов'язково потрібно враховувати положення чинних нормативно-правових актів (додаток З).

Окремого міжнародного стандарту, який би розкривав методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та розкриття її у фінансовій звітності, немає. Визнання витрат подається в Концептуальній основі складання і подання фінансових звітів (далі – КОСПФЗ), яка не є міжнародним стандартом бухгалтерського обліку, Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (далі – МСБО) 1 "Подання фінансових звітів", МСБО 2 "Запаси", МСБО 16 "Основні засоби", МСБО 18 "Дохід", МСБО 23 "Витрати на позики", МСБО 38 "Нематеріальні активи" та ін.[37]. У національних стандартах витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [37]. Порівняльна характеристика

НПСБО 16 та Концептуальних основ складання та подання фінансових звітів наведена в додатку К.

Внутрішнім нормативним документом сільськогосподарських підприємств, що регулює порядок ведення обліку виробництва готової продукції, є наказ «Про облікову політику»:

- встановлює внутрішні стандарти обліку - наказ визначає, яким чином будуть реєструватися та оброблятися бухгалтерські дані. Це забезпечує єдність та послідовність відображення даних щодо витрат виробництва у фінансовому обліку;

- підтримка управлінських рішень - релевантна облікова інформація є критично важливою для аналізу фінансового стану підприємства та планування майбутніх господарських операцій. Наказ допомагає забезпечити точність та актуальність таких даних;

- дотримання нормативних вимог — в сільськогосподарській діяльності існують специфічні нормативні вимоги щодо обліку, наприклад, пов'язані з використанням земельних ресурсів, оцінкою біологічних активів тощо. Наказ забезпечує дотримання цих вимог;

- управління ризиками - врахування ризиків, пов'язаних зі сільськогосподарською діяльністю у обліковій політиці допомагає ідентифікувати, моніторити та мінімізувати потенційні фінансові загрози.

Значна кількість правових актів, що визначають порядок ведення обліку витрат виробництва хоч і дають змогу організувати належним чином бухгалтерський облік цієї ділянки, проте потребують проведення подальшого удосконалення, адже вони містять, в основному, загальні положення. Вирішення цих проблем вимагає гнучкого підходу до нормативного регулювання, який би враховував унікальність сільськогосподарського виробництва та динамічність зовнішнього середовища.

1.3 Особливості діяльності та характеристика економічних показників діяльності ТОВ «Виробниче підприємство «Полісся»»

Сільське господарство є однією із ключових галузей вітчизняної економіки, яка не дивлячись на військові дії змогла вистояти та продовжила розвиватися. Станом на 2023 рік спостерігається тенденція збільшення обсягів вирощування зернових культур, зокрема пшениці, ячменю та кукурудзи на зерно. Так як частина територій України є окупованими, відмічається деякі зміни в географії вирощування окремих культур. Також близько 30 % земель сільськогосподарського призначення вважаються замінованими, що унеможлиблює, в найближчий час, використання їх у господарському обороті. Збільшення обсягу вирощування зернових культур буде сприяти розвитку тваринницької галузі, адже ці культури є основою раціону тварин.

Вирощування рослинницьких культур за 2018-2022 роки, представлено на рис. 1.4. Витрати на виробництво продукції у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах наведено у додатку Л.

З метою ознайомлення із практичним досвідом виробництва сільськогосподарської продукції було обрано Товариство з обмеженою відповідальністю «Виробниче підприємство «Полісся»». Метою діяльності сільськогосподарського підприємства є виробництво і агарної продукції, її переробка, а також подальша реалізація з метою одержання прибутку та задоволення потреб його засновника. Організаційна характеристика підприємства наведена в таблиці 1.2:

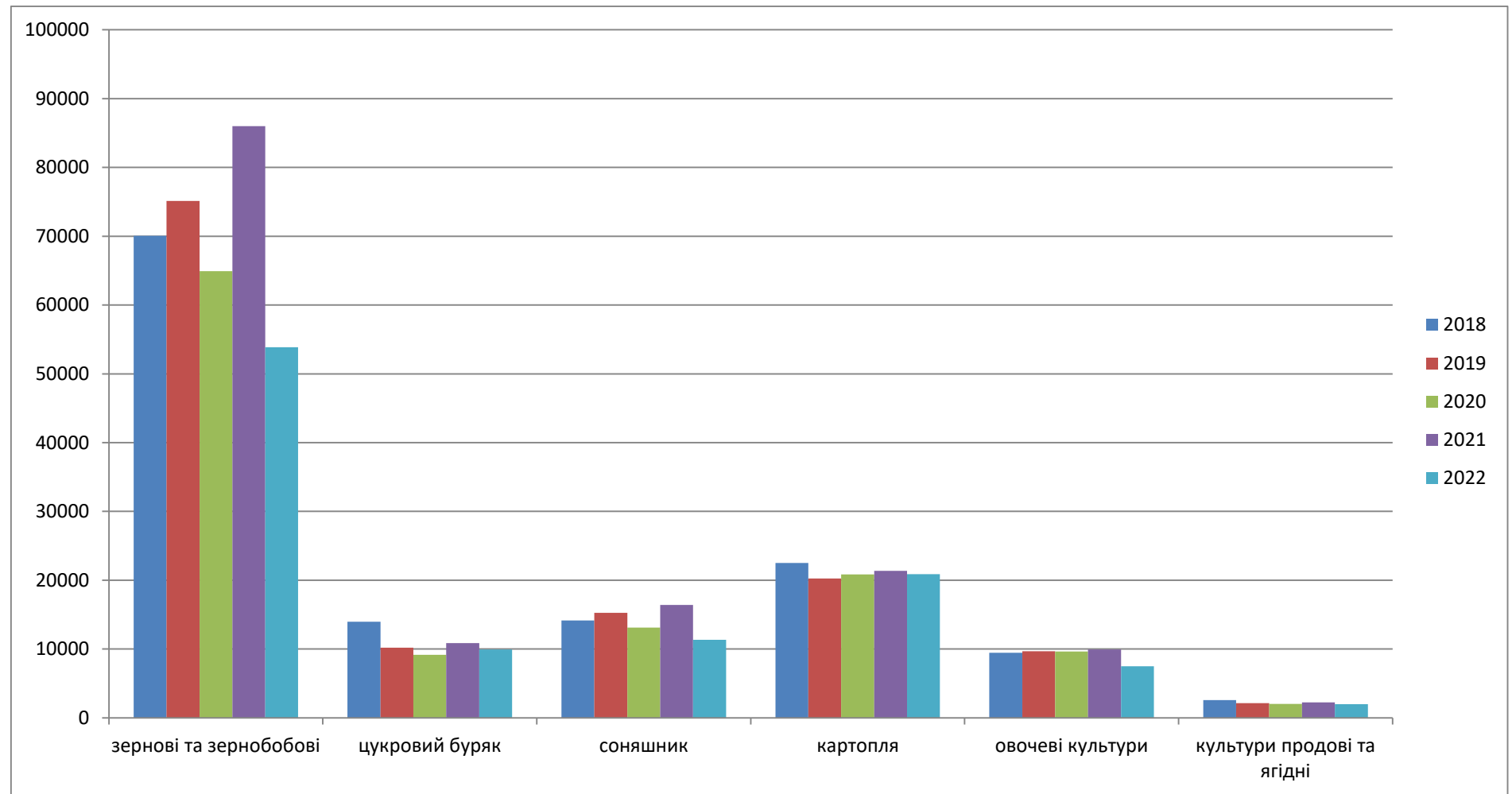


Рис. 1.4 Вирощування рослинницьких культур за 2018-2022 роки, тис. т*

* побудовано за даними: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm

Таблиця 1.2

Організаційна характеристика ТОВ «ВП «Полісся»»

Складова	Значення
Повна назва	Товариство з обмеженою відповідальністю «Виробниче підприємство «Полісся»»
Код за ЄДРПОУ	41102844
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Дата реєстрації	26.01.2016 р
Відомості про органи управління	Вищий – загальні збори учасників, виконавчий - директор
Кінцевий бенефіціар	Ніколас Піацца

Види діяльності ТОВ «ВП «Полісся»» представлені на рис. 1.5:

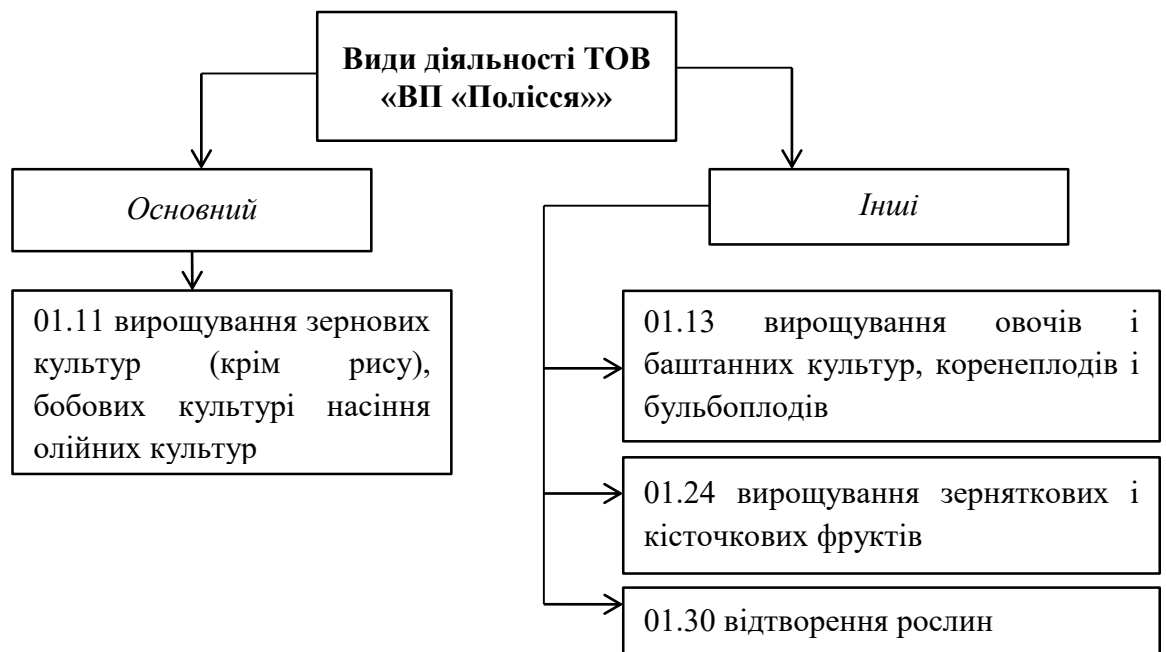


Рис. 1.5 Види діяльності ТОВ «ВП «Полісся»»*

*складено за даними сайту: <https://youcontrol.com.ua/catalog/company>

Організаційна структура ТОВ «ВП «Полісся»» представлена на рис. 1.6:

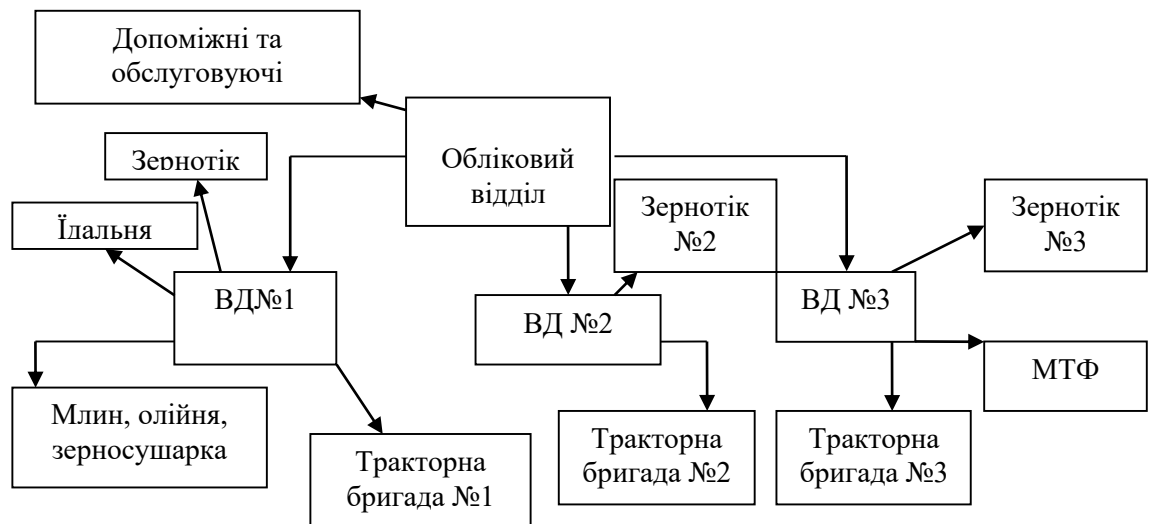


Рис. 1.5 Організаційна структура ТОВ «ВП «Полісся»»

З метою оцінки показників діяльності досліджуваного сільськогосподарського підприємства проведемо аналіз показників балансу за 2020-2022 роки:

Таблиця 1.3

Характеристика активів і пасивів ТОВ «ВП «Полісся»» за 2020-2022 роки*

Стаття	2020		2021		2022	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
АКТИВ						
1. Необоротні активи						
Незавершені капітальні інвестиції	28	0,13	28	0,13	28	0,11
Основні засоби за залишковою вартістю	5635	26,21	7968	35,68	15715	62,76
Довгострокові біологічні активи	1455	6,77	1678	7,51	1596	6,37
2. Оборотні активи						
Запаси	1440	6,70	6101	27,32	1420	5,67
Поточні біологічні активи	7955	37,01	5146	23,04	3713	14,83
Дебіторська заборгованість	1133	5,27	1262	5,65	2389	9,54
Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
- з бюджетом	3	0,01	-	-	-	-
Інша поточна заборгованість	200	0,93	130	0,58	130	0,53
Грошові кошти та їх еквіваленти	1125	5,23	20	0,09	48	0,19
Витрати майбутніх періодів	2523	11,74	-	-	-	-
Баланс	21497	100,0	22333	100,00	25039	100,00
ПАСИВ						
1. Власний капітал						

Зареєстрований (пайовий) капітал	2	0,01	2	0,01	2	0,01
Додатковий капітал	2148	9,99	2148	9,62	2148	8,58
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	18474	85,94	19678	88,11	22153	88,47
2.Поточні зобов'язання і забезпечення						
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	731	3,40	-	-	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	-	-	326	1,46	602	2,40
Поточні зобов'язання за розрахунками:						
- з бюджетом	-	-	20	0,09	17	0,07
- зі страхування	48	0,22	53	0,24	20	0,08
- з оплати праці	90	0,42	106	0,47	97	0,39
Інші поточні зобов'язання	4	0,02	-	-	-	-
Баланс	21497	100,00	22333	100,00	25039	100,00

* таблиця побудована на основі показників фінансової звітності ТОВ «ВП «Полісся»» за 2020-2022 роки

Як свідчать дані таблиці 1.3 найбільшу питому вагу в структуру активів підприємства займають основні засоби. Так, їх питома вага в динаміці 2020-2022 рр. зростає з 26,21 % до 62,76. Це говорить про те, що підприємство здійснює капітальні інвестиції. Наслідком чого стало розширення виробничих потужностей ТОВ «ВП «Полісся»». Що стосується пасивів досліджуваного підприємства, то тут найбільшу питому вагу займає нерозподілений прибуток: в 2020 році його питома вага складала 85,94 %, а в 2022 році становила 88,47 %. Це є позитивним наслідком, який вказує на підвищення економічної ефективності діяльності ТОВ «ВП «Полісся»».

Розрахунок показників платоспроможності, ділової активності та фінансової стійкості ТОВ «ВП «Полісся»» за 2020-2022 роки наведено у додатку М.

Показники формування фінансових результатів в динаміці 2020-2022 років проілюстровано за допомогою рис.1.6. За для графічного відображення було обрано найбільш вагомні показники:

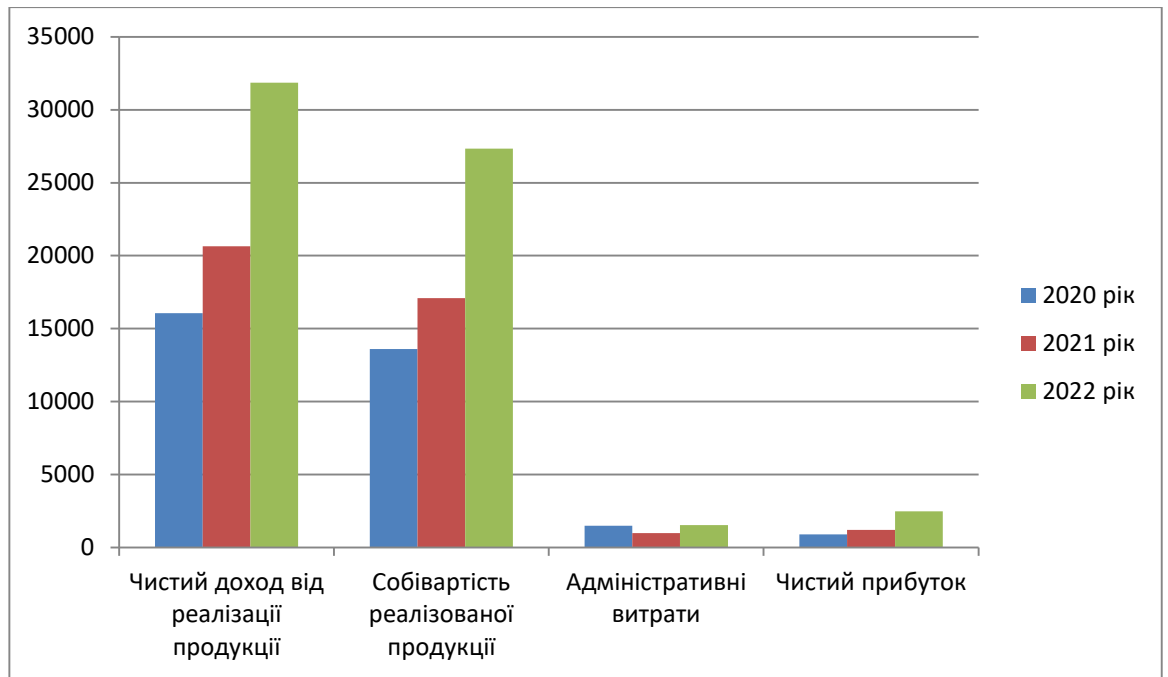


Рис. 1.6 Формування фінансових результатів ТОВ «ВП «Полісся»» за 2020-2022 роки

Як свідчать показники відображені на рис. 1.6 діяльність ТОВ «ВП «Полісся»» можна в цілому оцінити позитивно. В динаміці 2020-2022 років підприємство одержує прибуток: в 2020 році його сума становить 909 тис. грн, в 2022 році – 2475 тис. грн. Отже сума нерозподіленого прибутку зросла на 1566 тис. грн.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ГОТОВОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В ТОВ «ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО «ПОЛІССЯ»»

2.1 Облік виробництва готової продукції в сільськогосподарському підприємстві

Головною метою ведення обліку виробництва готової продукції в ТОВ «ВП «Полісся»» є оперативне, повне та правдиве відображення фактичного розміру витрат за прийнятою номенклатурою, а також забезпечення можливостей проведення контролю за використанням всіх видів виробничих ресурсів в натуральних вимірних та вартісному вимірі.

В ТОВ «ВП «Полісся»» було розроблено та затверджено наказ «Про облікову політику», в якому відображено організаційні засади ведення обліку процесу виробництва. Відповідно до вищевказаного наказу об'єктами обліку витрат в підприємстві виступають сільськогосподарські роботи та сільськогосподарські культури. Інформація про об'єкти обліку деталізується за статтями витрат (додаток Н). Використовуваний класифікаційний поділ витрат дає змогу одержувати інформацію у вигляді потрібному для ведення управлінського обліку. Також для потреб управлінського обліку в підприємстві використовується поділ витрат на прямі і непрямі (рис.2.1). Такий поділ дає змогу головному бухгалтеру та іншим представникам адміністративного персоналу підприємства розмежовувати за відношенням до процесу виробництва і робити їх розмір більш керованим.

Ведення бухгалтерського обліку виробництва готової продукції досліджуваним сільськогосподарським підприємством розпочинається із складання первинних документів. В ТОВ «ВП «Полісся»» використовується ціла система первинних та зведених документів (додаток О).

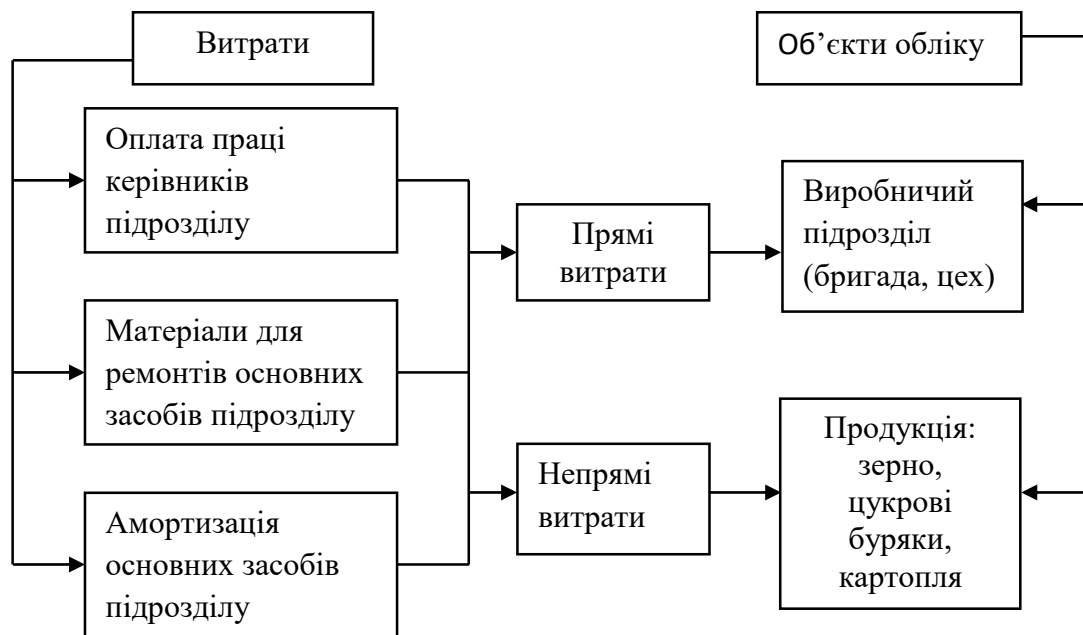


Рис. 2.1 Прямі та непрямі витрати для різних об'єктів обліку [19]

Так як в ТОВ «ВП «Полісся»» процес виробництва пов'язаний лише із вирощуванням сільськогосподарських культур, то для обліку витрат виробництва використовується рахунок 231 «Рослинництво». Рахунок активний, калькуляційний, балансовий (на кінець звітної періоду може мати залишок у вигляді незавершеного виробництва). Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків [13], по дебету субрахунку 231 відображають витрати виробництва, по кредиту - вихід продукції. До субрахунку 231 «Рослинництво» в ТОВ «ВП «Полісся»» відкривають субрахунки в розрізі культур, що вирощуються в господарстві:

231\1 «Озима пшениця»

231\2 «Озимий ячмінь»

231\3 «Ріпак»

231\4 «Соняшник»

231\5 «Кукурудза»

Аналітичний облік витрат виробництва за вищезгаданими субрахунками ведеться за статтями витрат наведеними в додатку П.

Після завершення процесу виробництва, тобто після збирання врожаю в ТОВ «ВП «Полісся»» проводять розрахунок фактичної собівартості вирощеної готової продукції, порівнюють її розмір із плановими показниками та коригують до фактичного рівня. Суму, що потрібно відкоригувати записують по кредиту відповідного субрахунку 231 «Рослинництво» та дебету тих рахунків, де була використана продукція рослинництва врожаю поточного року (23,90,27 та ін.).

Порядок відображення господарських операцій пов'язаних із виробництвом продукції рослинництва на прикладі умовного числового прикладу наведено на рис. 2.2:

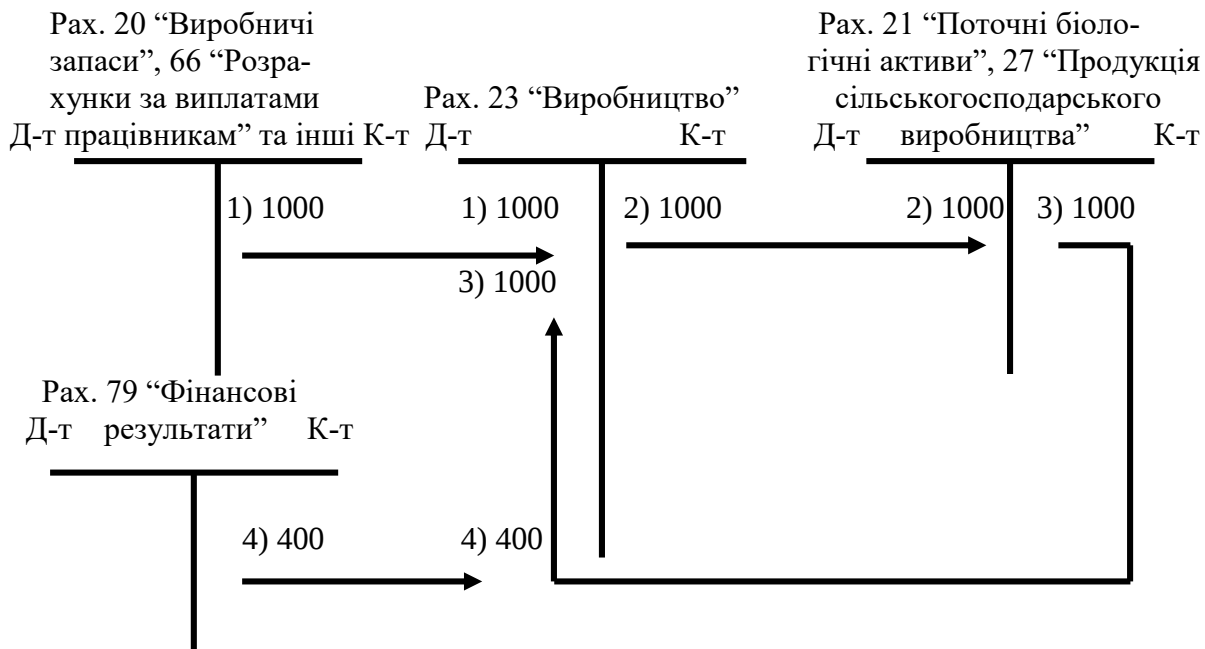


Рис. 2.2 Відображення господарських операцій пов'язаних із виробництвом продукції рослинництва [42]

Типова кореспонденція рахунків ТОВ «ВП «Полісся»» наведена в таблиці 2.1:

Таблиця 2.1

Кореспонденція рахунків з обліку вирощування озимої пшениці в ТОВ
«ВП «Полісся»» за 2023 рік (витяг)

№	Господарська операція	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн
		Дт	Кт	
1	Нарахована заробітна плата працівникам рослинництва	231\1	661	891,2
2	Нараховано єдиний соціальний внесок	231\1	65	196,1
3	Списано паливо	231\1	203	455,9
4	Внесено органічні добрива	231\1	208	344,0
5	Відображена вартість послуг сторонньої транспортної організації	231\1	631	56,2
6	Застраховано посіви	231\1	655	340,8
7	Нараховано амортизацію на зернозбиральний комбайн	231\1	131	89,2
8	Відображена сума загальновиробничих витрат, що після проведеного розподілу підлягає включенню до собівартості озимої пшениці	231\1	911	108,5
9	Оприбутковано побічну продукцію	208	231\1	45,6
10	Оприбутковане повноцінне зерно	27	231\1	2436,3

Приклад обчислення собівартості озимого ячменю в ТОВ «ВП «Полісся»» наведено в додатку Р.

Модель ведення бухгалтерського обліку виробництва продукції рослинництва та її реалізації, наведено в додатку С. Для обліку витрат виробництва в ТОВ «ВП «Полісся»» використовують журнали-ордери № 10/1 с. г., № 10/2 с. г. і № 10/3 с. г (додаток Т).

Інформація щодо витрат виробництва сільськогосподарської продукції знаходить своє відображення у звітних формах:

- ф.1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» - рядок 1102 Незавершене виробництво»;
- ф.2 «Звіт про фінансові результати» - рядок 2050 Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- ф. 50 с.г. «Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств».

Таким чином, проведене дослідження практичного досвіду ведення обліку виробництва готової продукції в ТОВ «ВП «Полісся»» дає змогу стверджувати, можна стверджувати, що він ведеться в межах норм чинного законодавства.

2.2 Аналіз витрат виробництва сільськогосподарської продукції

Проведення аналізу витрат виробництва сільськогосподарської продукції в ТОВ «ВП «Полісся»» має велике значення тому його результати допомагають:

- визначити ефективність використання ресурсів підприємства при вирощуванні сільськогосподарських культур;
- аналіз поведінки витрат робіть їх розмір більш керованим, стає можливим усунення зайвих або зниження розміру надмірних витрат, що покращує показники рентабельності;
- аналітичні розрахунки являються інформаційною базою прогнозування та бюджетування, що є важливим для досягнення стратегії розвитку підприємства;
- ефективне управління ресурсами завдяки аналізу витрат виробництва сприяє екологічній стійкості, мінімізуючи надмірне використання добрив та засобів захисту рослин, що може негативно впливати на навколишнє середовище.

Таким чином, аналіз витрат у рослинництві є ключовим елементом для ефективного управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності та забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання.

За допомогою рис 2.3 розглянемо структуру елементів витрат на виробництво продукції рослинництва в ТОВ «ВП «Полісся»» за 2022 рік.

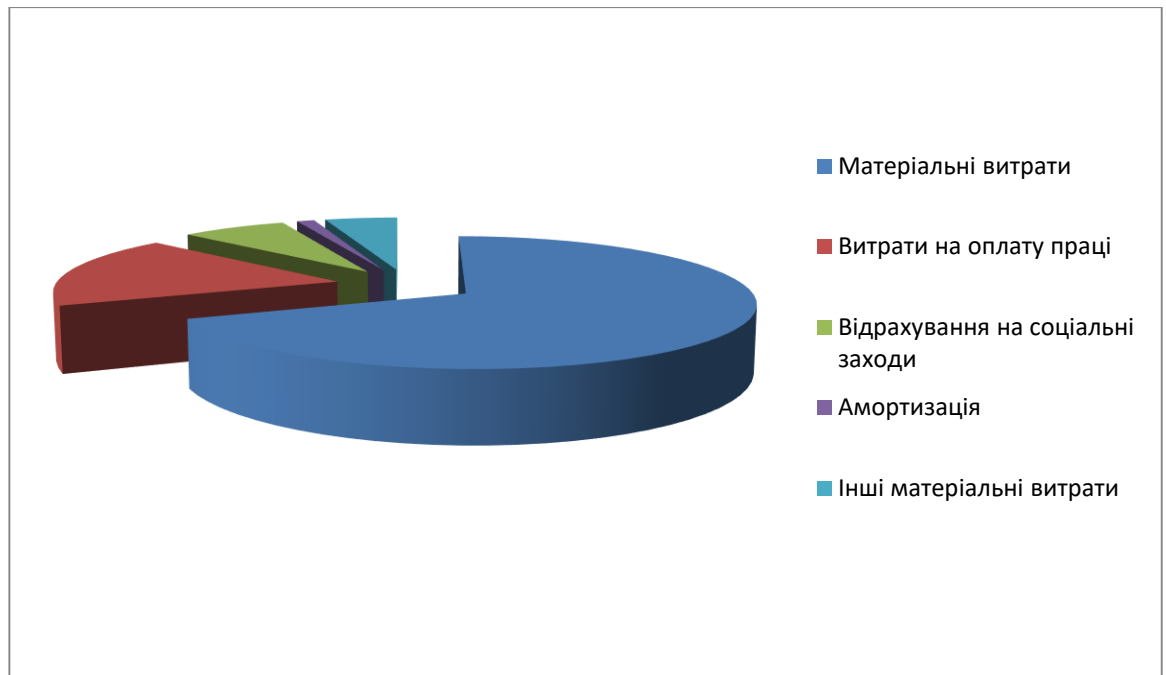


Рис. 2.3 Елементи витрат виробництва ТОВ «ВП «Полісся»» за 2023 рік, тис. грн.

З рис. 2.3 видно, що найбільшу питому вагу в структурі елементів витрат займають матеріальні витрати, що свідчить про високий ступінь матеріаломісткості виробництва продукції.

Розглянемо динаміку витрат виробництва за їх статтями в ТОВ «ВП «Полісся»» (таб. 2.2):

Таблиця 2.2

Динаміка витрат виробництва в ТОВ «ВП «Полісся»» 2020-2022 роки*

Статті витрат	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	тис.грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Витрати на оплату праці	336,7	12,4	378,9	7,9	542,3	9,2
Відрахування на соціальні заходи	144,5	5,3	81,0	1,7	114,1	1,9
Насіння	240,1	8,8	425,6	8,9	696,1	11,8
Добрива та засоби захисту рослин	210	7,7	793,1	16,6	1450,0	24,5
ПММ	520,2	19,1	660,4	13,8	842,2	14,3
Запасні частини	108,3	4,0	85,6	1,8	62,5	1,0
Роботи і послуги сторонніх організацій	455,3	16,8	171,9	3,6	944,4	16,0

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7
Роботи і послуги власних допоміжних виробництв	80,1	2,9	414	8,7	262,0	4,4
Амортизація	82,7	3,0	72,1	1,5	202,5	3,4
Інші витрати	532,8	19,6	1677,1	35,2	944,4	16,0
Всього витрат	2710,7	100,0	4759,7	100,0	5899,7	100,0

*розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «ВП «Полісся»»

Дані таблиці 2.2, як і дані рис. 2.3 свідчать, що в ТОВ «ВП «Полісся»» найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати. Так їх загальна сума в 2020 році склала 59,5 %, а в 2022 році – 56,3 %, що відповідно становить 1614 тис. грн. та 3319,8 тис. грн.

За допомогою таблиці проаналізуємо окупність витрат виробництва:

Таблиця 2.4

Окупність витрат виробництва в рослинництві в ТОВ «ВП «Полісся»»
за 2020-2022 роки

Показник	Роки			2022 р\2020р,%
	2020	2021	2022	
Чистий дохід рослинницької галузі, тис. грн	3917,6	5629,9	8240,6	в 2,2 р
Виробничі витрати, тис. грн	2710,7	4759,7	5899,7	в 2,2 р
Окупність витрат, %	144,7	118,1	139,8	х

Відповідно до даних таблиці 2.4, можна стверджувати, що не дивлячись на високий рівень витрат виробництва в рослинницькій галузі дана галузь сільськогосподарської діяльності є рентабельною.

Для управління витратами виробництва важливим є визначення напрямів оптимізації витрат виробництва. Для того щоб визначити ці напрями в ТОВ «ВП «Полісся»» розраховують вплив окремих факторів на собівартість продукції. Факторний аналіз собівартості 1 ц озимої пшениці та насіння соняшнику наведено в додатку У.

В результаті проведеного нами факторного аналізу встановлено, що загальне відхилення по озимій пшениці склало - 117,57 грн. Це відбулося за рахунок збільшення врожайності на 132,32 грн\ц, а також за рахунок

збільшення розміру собівартості продукції рослинництва на 249,89 грн\ц. Що стосується соняшнику, відхилення становило - 274,06 грн\ц (за рахунок зменшення витрат на 1932,2 грн\ц при одночасному зменшенні врожайності на 18,69 ц\га.

2.3 Удосконалення обліку та аналізу виробництва готової продукції в сільськогосподарському підприємстві

Удосконалення обліку та аналізу витрат виробництва в ТОВ «ВП «Полісся»» включає в себе ряд стратегій та методів, які дозволяють більш ефективно управляти фінансовими ресурсами і підвищувати загальну ефективність виробництва. Ось деякі ключові напрями для удосконалення:

1. деталізація обліку витрат - класифікація витрат за видами (прямі, непрямі, змінні, постійні і т.д.), поділ витрат на окремі процеси або виробничі цикли. Це допомагає зрозуміти, де і чому виникають основні витрати. Проте деталізація обліку знаходиться у прямій залежності від рівня автоматизації обліково-аналітичних процесів;
2. стандартизація виконання виробничих процесів: Розробка та впровадження стандартних процедур і практик може допомогти у зниженні витрат і підвищенні продуктивності.
3. аналіз відхилень - регулярний аналіз різниці між запланованими та фактичними витратами дозволяє виявити проблемні зони і швидко вживати заходів для їх виправлення.
4. постійне поліпшення - запровадження практики постійного удосконалення, де кожен працівник сільськогосподарського підприємства залучений до процесу ідентифікації та усунення неефективності діяльності в межах своїх професійних обов'язків;

Отже, удосконалення обліку та аналізу витрат виробництва в ТОВ «ВП «Полісся»» вимагає інтегрованого підходу, що включає як технологічні інновації, так і організаційні зміни.

Пропонуємо запровадити в аналітичну практику двокритеріальний ABC-XYZ-аналіз, який є методом, що фокусується на передбаченні попиту на сільськогосподарську продукцію. Все виробництво продукції досліджуваного сільськогосподарського підприємства можна класифікувати відповідно до його варіабельності попиту:

1. виробництво сільськогосподарської продукції, яка буде мати стабільний попит покупців, легко спрогнозувати витрати виробництва. Товари в цій категорії мають дуже передбачуваний попит. Управління витратами виробництва зазвичай не складне, оскільки попит не підпадає під раптові зміни.

2. виробництво сільськогосподарської продукції, яка буде мати помірно передбачуваний попит. Можуть мати певні коливання у попиті, але ці коливання не є дуже різкими. Управління такими витратами виробництва вимагає більш уважного планування і регулярного моніторингу розміру витрат.

3. виробництво сільськогосподарської продукції, яка буде мати непередбачуваний попит. Управління витратами виробництва може бути складним і часто вимагає гнучких стратегій та ретельного аналізу.

Проведемо розрахунки за методикою ABC-XYZ-аналіз в додатку Ф. проведений аналіз даних бухгалтерського обліку ТОВ «ВП «Полісся»» показав, що найбільш вигідним для досліджуваного сільськогосподарського підприємства є вирощування озимої пшениці. Близько 80 % виручки від реалізації продукції припадає саме на цю культуру.

Проведене дослідження показує можливість використання правила Парето при аналізі широкої номенклатури сільськогосподарської продукції. ДСТУ 3247-95 «Озима пшениця. Технічні умови» потребує перегляду з метою уніфікації їх з відповідними стандартами ЄС. Це перш за все стосується зменшенню кількості товарних груп шляхом їх укрупнення [14].

Всі витрати виробництва в ТОВ «ВП «Полісся»» фіксуються за допомогою цілою системи первинних та зведених документів. Більша

частина їх є уніфікованими, за потреби підприємство має право розробляти власні форми документів із вмістом обов'язкових реквізитів. З нашої точки зору інформаційне наповнення уніфікованих документів не завжди відповідає управлінським запитам адміністративного персоналу. Тому нами запропоновано удосконалити окремі форми первинних документів, що використовуються в обліковій практиці ТОВ «ВП «Полісся»», а саме:

1. Обліковий лист тракториста-машиніста доповнити даними, які будуть фіксувати випадки недотримання термінів виконання робіт, а також відхилення від технологічних норм з вини тракториста. Це дасть змогу оптимізувати розмір витрат по статті «Витрати на оплату праці» та «Відрахування на соціальні заходи», а також буде одержуватися інформація про реальні втрати зерна під час збирання та транспортування сільськогосподарської культури.

2. Окремі форми документів є взаємозамінними або ж дублюють одну і ту ж інформацію. Наприклад, талони, путівки, щоденник з надходження сільськогосподарської продукції можна замінити одним документом, що знизить трудомісткість облікових робіт.

Таким чином, будуть усунуті недоліки в порядку документального відображення господарських операцій, що дасть змогу підвищити релевантність обліково-аналітичних даних

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

В ході проведеного кваліфікаційного дослідження теоретичних основ та практичного досвіду ведення бухгалтерського обліку та аналізу виробництва готової продукції в сільськогосподарських підприємствах нами було зроблено наступні висновки:

1. При здійсненні основної діяльності сільськогосподарські підприємства несуть витрати, які потім узагальнюються за допомогою показника собівартості. Деякі науковці ототожнюють поняття «витрати виробництва» та «собівартість». Ми вважаємо таке ототожнення не зовсім правомірним. Витрати є основою собівартості, а собівартість, в свою чергу, є формою цільового спрямування витрат. Для потреб управління розмір витрат може формуватися у вартісній та натуральній формі. Собівартість має лише грошову форму. Під собівартістю слід розуміти сукупність всіх витрат понесених на виробництво певного виду продукції (надання послуг, виконання робіт).

2. Проблеми нормативного регулювання обліку витрат виробництва в сільськогосподарських підприємствах можуть бути різноманітними та складними. Сільськогосподарське виробництво включає широкий спектр видів діяльності, від вирощування культур до тваринництва, кожен з яких має свої специфічні витрати. Нормативне регулювання повинно враховувати цю різноманітність, що ускладнює створення єдиних стандартів. Часті зміни в законодавстві ускладнюють процес ведення обліку, оскільки сільськогосподарським підприємствам необхідно постійно адаптуватися до нових вимог. В сільському господарстві важливу роль відіграють біологічні активи, які часто складно оцінити та класифікувати згідно з нормативними вимогами.

3. Досліджуване сільськогосподарське підприємство ТОВ «ВП «Полісся»» спеціалізується на вирощуванні зернових культур. В складі активів підприємства найбільшу питому вагу займають основні засоби: їх

питома вага зросла з 26,21 % в 2020 році до 62,76 % в 2022 році. Це свідчить проте, що підприємство активно оновлює основні засоби, шляхом здійснення капіталовкладень. Що стосується економічної ефективності діяльності, то тут також прослідковується позитивна тенденція сума нерозподіленого прибутку зросла на 1566 тис. грн. з 2020 до 2022 років.

4. Облік виробництва сільськогосподарської продукції в ТОВ «ВП «Полісся»» ведеться відповідно до положень чинних нормативно-правових актів та наказу «Про облікову політику». Об'єктом обліку витрат виступають сільськогосподарські роботи та сільськогосподарські культури. Так як виробництво в досліджуваному сільськогосподарському підприємстві представлене лише рослинницькою галуззю, то обліку витрат виробництва і оприбуткування готової продукції використовується рахунок 231 «Рослинництво» до якого виокремлюються субрахунки за видами культур. Аналітичний облік ведеться в розрізі статей витрат.

5. Проведений аналіз витрат виробництва за 2020-2022 роки ТОВ «ВП «Полісся»» дає змогу стверджувати, що основними напрямками оптимізації розміру собівартості продукції є: підвищення рівня продуктивності праці, збільшення обсягу виробництва продукції (для цього у підприємства є вся необхідна техніка та земельні площі), а також збільшення врожайності сільськогосподарських культур.

6. Удосконалення обліку та аналізу витрат виробництва в ТОВ «ВП «Полісся»» вимагає інтегрованого підходу. Необхідно, в досліджуваному сільськогосподарському підприємстві забезпечити необхідний ступінь деталізації обліку витрат, шляхом використання в обліковій практиці додаткових класифікаційних ознак поділу витрат (на контрольовані і неконтрольовані, релевантні та нерелевантні), а також регулярно проводити аналітичні розрахунки щодо виявлення різниць між запланованими та фактичними витратами, що дозволить виявляти проблемні зони і швидко вживати заходів для їх виправлення.

7. З метою удосконалення документального відображення витрат виробництва доцільно Обліковий лист тракториста-машиніста доповнити даними, які будуть фіксувати випадки недотримання термінів виконання робіт, а також відхилення від технологічних норм з вини тракториста. Це дасть змогу оптимізувати розмір витрат по статті «Витрати на оплату праці» та «Відрахування на соціальні заходи», а також буде одержуватися інформація про реальні втрати зерна під час збирання та транспортування сільськогосподарської культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акімова, Т., Распопова, Ю., Волященко, І. Теоретичні засади організації обліку витрат виробничого підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-46>
2. Алексєєва А. В. Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 23, частина 1. С.5-9
3. Баланюк І.Ф., Григорів О.О., Іванюк Т.Л. Організація обліку та контролю готової продукції підприємства. *Інноваційна економіка*. 2020. № 1–2. С. 157–163
4. Бондаренко Н. М., Устименко А. К. Собівартість продукції: економічна сутність та її види. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 11. Ч. 2. С. 51-54.
5. Бондаренко Н. М. Особливості обліку витрат і виходу продукції рослинництва. *Економіка та держава*. 2019. № 11. С.76-82
6. Борисюк І. О., Семеняка Я. В. Формування системи управління витратами підприємства. *Modern economics*. 2017. № 6. С. 15-23.
7. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 1. С. 11-18.
8. Гаценко-Колумбет О. П., Кургінян А. З. Формування облікової політики підприємства щодо витрат виробництва. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 4 (62). С. 52-54.
9. Глушач Ю. С., Фальченко О. О. Методичні аспекти обліку витрат та калькулювання собівартості продукції у вітчизняній та зарубіжній обліковій практиці. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/587>.
10. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2002. 131 с.

11. Гусаренко Н. Ю., Яловега Л. В. Собівартість продукції та шляхи її зниження. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством: IV Всеукр. науково-практ. Інтернет-конф., м. Полтава. Полтава, 2021. С. 71–72.*
12. Дерій В.А. Термін «витрати» і його трактування для потреб обліку і контролю. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 1 (26). С. 154–160.
13. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. №291 (зі змінами, внесеними наказом Мінфіну від 31.05.2012 р. №658). [URL:http://dtkt.com.ua/show/2cid06881.html#in](http://dtkt.com.ua/show/2cid06881.html#in)
14. Каземирчик М. С. Калькулювання собівартості продукції: огляд методів. *Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: зб. тез доповідей учасників Всеукраїнської наукової конференції*. К. : ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2021. С. 196-200.
15. Кондрич В.І. Витрати виробництва: поняття та обліково-економічна сутність. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 1 (63). С. 102-107
16. Копотієнко Т.Ю. Економічна сутність та класифікація витрат як об'єкта внутрішнього аудиту. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 23. С.627-635.
17. Краєва Я. В. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції. *Держава та регіони*. 2017. № 5. С. 168-171.
18. Кулинич М. Б., Фреюк В. В. Взаємозв'язок методів калькулювання і методів обліку витрат у вітчизняній і міжнародній обліковій практиці. *АГРОСВІТ*. 2014. № 7. С. 63-68.
19. Макарова Г. С. Удосконалення обліку та формування собівартості готової продукції підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. №3. С. 527–532.

20. Матюха М.М., Ткачова А.І. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку витрат діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/7
21. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 р. № 132/ Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ “Ліга”. 2010.
22. Назаренко Т. П., Франчук І. Б., Вітер С. А. Методичні аспекти обліку та управління витратами на виробництво продукції. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 83-89
23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 07.02.2013 р. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z016>
24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.
25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246: із змінами та допов.: станом на 03.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 “Біологічні активи”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 листопада 2005 р. № 790. URL: <http://www.mfu.gov>
27. Ніпорко Н. І. Поняття системи методів обліку витрат і калькулювання собівартості. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2017. Т. 19. Вип. 5-6. С. 130-133.
28. Онищенко О. В., Куренна О. О., Крикуненко А. С. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 34. С. 153-157.

29. Піскун А. В. Теоретичний аспект управління витратами підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №4 (70). С. 55-59.
30. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. №291. URL: <http://dtkt.com.ua/show/2cid06880.html#plan>
31. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
32. Приходько М., Белозерцев В.С., Харакоз Л.В. Документування обліку витрат виробництва готової продукції на промисловому підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 2. С. 166–169.
33. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
34. Рокожиця А. Ю., Івата В. В. Аналіз операційних витрат. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2017. Випуск 6(11). С. 370-374.
35. Савченко Н. М. , Савченко Р.О. Сучасні методи обліку витрат в рослинництві. *Інноваційна економіка*. 2008. № 1. С. 120–123.
36. Савченко Н. М., Савченко Р.О. Формування системи моніторингу витрат і виходу екологічно чистої продукції рослинництва. *Оганічне виробництво і продовольча безпека* : зб. доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. С. 363–367
37. Савченко Н. М. Організаційно-правові засади обліку процесу виробництва . *Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту*: зб. тез інтернет-конф., 24–25 трав. 2016 р. Хмельницький : ХКТЕІ, 2016. С. 294–297
38. Савченко Р. О., Савченко Н. М. Процедури управлінського контролю. *Економіка та держава*. 2016. № 9. С. 34–40

39. Свиноус І. В. Економічний зміст витрат виробництва в системі управління сільськогосподарським підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 17. с.17-21
40. Слюсарчук Л. Облік незавершеного виробництва. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 11. С. 21-27.
41. Стемковська І. Собівартість продукції, як економічна категорія. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи*. 2019. Т. 2. № 4. С. 57–61.
42. Сук Л. К., Сук П. Л. Облік витрат за елементами і статтями. *Облік і фінанси*. 2019. № 3 (85). С. 49–54
43. Ткаль Я.С. Витрати на виробництво як економічна категорія та їх регулювання при веденні бухгалтерського обліку. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. Вип. 1 (8). Т. 1. Полтава: ПДАА. 2014. С. 316–322
44. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.1: Монографія. Х.: ВД "Інжек", 2006. 368 с

ДОДАТКИ